

עלינו לשבח

באור פשט המילים:

עלינו לשבח – חובה עלינו לשבח.

לאדון הכל – לש' אדנות, בעלות הכל בעולם שלו, ועוד יותר מזה: הכל פועל מכוחו.

לתת גדולה ליוצר בראשית – כשמכירים בגדלות ד', בעצם מגדילים את שמו בעולם.

שלו עשנו כגויי הארצות – שאר העמים נקראים "גויי הארצות" כיון שהם קשורים לארצם ובכך הם עם, וכשם מגורשים מארצם הם אובדים מן העולם, אבל עמ"י – אמנם יש להם ארץ מיוחדת, אבל קיומם אינו תלוי בהיותם בארצם, אלא בקיום מצוות ד' ובלמוד התורה.

ולא שמנו כמשפחות האדמה – יחס ד' לאומות העולם: "אין הקב"ה נפרע מאומה עד שתתמלא סאתה", אבל עם ישראל - ד' נפרע מהם לאט כדי לכפר על עונותיהם, כי הבטיח להם שלא יכלו מן העולם.

שלא שם חלקינו כהם וגורלינו ככל המונם – שאר אומות העולם רואים בבריאה ובמזלות כח עליון ואלוהות, ואנו יודעים שמקור הכח של הכל הוא מד', ולכן בהם שולטים המזלות ובישראל לא.

שהם משתחווים להבל וריק – סוגי ע"ז: הבל – ע"ז מעץ ואבן שאין בהם ממשות. ריק – קליפה (מלבי"ם), למראית עין נראה שיש בהם ממשות, ובאמת אין בהם כלום. כמו: שמש, ירח, כוכבים, אש, רוח וכד'

ומתפללים אל לא יושיע – נראים כמו אלים בעלי כח, ובאמת אין להם כח עצמי ואינם יכולים להושיע.

ואנחנו כורעים ומשתחווים ומודים לפני מלך מלכי המלכים – יש בבריאה כוחות שנראים כמלכים, ד' מולך על כולם.

הקדוש ברוך הוא – אמנם קדוש ואיננו משיגים קדושתו, ובכ"ז ברכתו שופעת עלינו.

שהוא נוטה שמים – פורס אותם כאוהל.

ויסד ארץ – שלא תימוט.

ומושב יקרו בשמים ממעל, ושכינת עוזה בגובהי מרומים – חוזקו העצום של ד' מתגלה רק בשמים.

הוא אלוקינו אין עוד – גם בחלל אין כוחות נוספים (הרחבה להלן)

אפס זולתו – כל הבריאה ברצונו של ד', ואם לא ירצה לקיים את העולם – הכל יהפך לאין ואפס.

ככתוב בתורתו...בשמים ממעל – שם שורה שכינתו.

ועל הארץ מתחת – שולט על הארץ.

נקודות להרחבה

תפילה זו תיקן יהושע בן נון כשנכנס לא"י. הוא פנה תחילה לכבוש את יריחו, שבה היו כוחות הטומאה רבים, ובכח הטהרה של עמ"י נצחם. מהי הטומאה? ע"ז, והטהרה? האמונה בד' שמולך על כולם. בדרך הטבע לא יכלו לכבוש את חומת יריחו, והקיפוח במשך 7 ימים ותקעו בשופרות, ואז נפלה החומה. ואז אמר יהושע תפילה זו, שתוכנה: אפסות הע"ז ושפלות הגויים העובדים לה, וגדולת ישראל המאמינים בד'. כאשר נפלה חומת יריחו ראו כולם איך מתגברת מלכות ד' העולם ופוחת כח הע"ז.

אנשי כנסת הגדולה תקנו לומר תפילה זו עם פסוקי "מלכויות" שבתפילת ר"ה, כי גם בתפילה זו, כמו בשאר הפסוקים המובאים שם, מדובר על התגלות ד' בשלמות לעתיד לבוא.

רבן יוחנן בן זכאי, שחי בזמן חורבן בית שני, תיקן שיאמרו תפילה זו בסוף כל תפילה.

- אדון הכל – כיצד מתבטאת אדנות (בעלות) ד' בעולם? נתאר לעצמנו בעל ארמון פאר עם חצר ובה בע"ח, שמחליט יום אחד לשכן את בעה"ח בקומה הראשונה – והוא יכול, כי הכל שלו. ביום אחר מחליט להוריד את הריהוט מקומה ג' לקומה ב' – ויכול לעשות גם זאת, כי הכל שלו, הוא בעל הבית וכן הלאה וד' הרבה יותר מזה: הוא נותן את הכח לכולם, והוא מחליט למי לתת חיים ולמי לא, למי לאפשר להצליח ולמי להרשות לזוז וכו'.

- **שלא עשנו כגויי הארצות** – האם אנחנו מכירים את צאצאי אשור? הרי הם היו אומה ענקית וחזקה, אפילו הגלו את 10 השבטים? ואיפה בבל, שהחריבו את ביהמ"ק? ואיפה פלישתים? ופרס ומדי? אנחנו יודעים איפה הארצות הללו, אבל מי יכול לומר שהוא צאצא ישיר של עם משם? ולעומת זאת עמ"י יודעים שהם צאצאים דור אחר דור לאברהם אבינו וליצחק וליעקב וכו'.

מה ההבדל? צרפתי שעובר דירה לאנגליה מדבר עדין צרפתית, אבל בניו כבר יודעים אנגלית מצוין ומתחננים עם אנגליות, נכדיו עדין זוכרים שהם ממוצא צרפתי, אבל בדורות הבאים כבר לא זוכרים שהיה להם סבא מצרפתי, והם נטמעו בעם החדש. זה מה שקרה לכל העמים שהזכרנו: הם עברו לארץ אחרת או שהגלו, או מרצונם (מסיבה כלכלית או מלחמה וכד') ונטמעו בארץ אחרת. ואילו עמ"י שומר על מצוות התורה: לא מתחתן עם עם זר, לומד תורה, אוכל מאכלות שמותר לו וכן הלאה, ולכן נותר מחוץ לארצו.

- **ולא שמנו כמשפחות האדמה** – לכל אומה יש סאה – מעין כלי שמכיל את עברותיהם וכשנתמלאת הסאה הם נענשים וכלים מן העולם, ואילו עמ"י הקב"ה הבטיח שלא יכלם, ולכן מענישם קשות, אבל לא מחכה שתתמלא סאתם, ובעצם גם חורבן ביהמ"ק היה חסד – ד' כלה חמתו בעצים ובאבנים ולא בעמ"י.

- **שלא שם חלקנו כהם וגורלנו ככל המונם** - בעבר היו יצטגננים וחוזים בכוכבים, שידעו לומר בדיוק מה יקרה, והם צדקו. גם כיום יודעים, שאם יש ליקוי חמה מעל מדינה מסוימת באותה מדינה תהיה אז צרה: רעידת אדמה, מלחמה, מפולת כלכלית – זה סימן לא טוב. הגויים פחדים ממזלות ומגורלות ובעבר היו שחשבו, שאם יתפללו לשמש ולירח הם "ירחמו" עליהם וישפיעו עליהם רוב טובה... הם לא הבינו, שאין לכוחות הללו כח עצמי משלהם, ומי שנותן להם את הכח הוא הקב"ה. ועמ"י יודע, שאפשר לשנות את המזל ע"י תפילה, צדקה, מעשים טובים ועוד. ולכן ישראל מעל המזלות.

- **הבל** - ע"ז מעץ ואבן, שגם מי שעובד להן יודע שהם שטויות, ומדוע עובד להם? כי לא היה לו נח לומר שהוא עושה מה שמתחשק לו, התביש לומר כך, אז היה אומר שהוא עובד לפסל ועושה מה שהפסל אומר לו. ומי החליט מה הפסל אומר? הוא בעצמו... וכך עשה באמת מה שרצה. א"כ עבדו לפסלים מטעמי נוחות ואנוכיות.

- **ריק** – המלבים: קליפה. אם נקח קלמנטינה ונקלף אותה ונסגור את הקליפה, יכולים לחשוב שיש בפנים פרי. אבל באמת זה ריק, בלי כלום בפנים. כך יש כוחות חזקים בבריאה שנראים כאילו יש בהם כח עצמי (שמש, ירח, וכו') אבל באמת מי שנותן להם את הכח לפעול הוא הקב"ה.

- **שכינת עוזו בגובהו מרומים** – בארץ אפשר להתעלם ח"ו מגדלותו של ד' ולומר שזה טבע וכדו'. אבל מי שמגיע לשמים אחר 120, וכן המלאכים ששם, יודעים שד' הוא המלך האמיתי והוא המפעיל את הטבע.

- אין עוד – התפילה חוברה ע"י יהושע בן נון בזמן כיבוש יריחו. לפני הכיבוש שלח יריחו 2 מרגלים, ורחב ארחה אותם בביתה ואמרה: " כי שמענו את אשר הוביש ד' את מי ים סוף מפניכם בצאתם ממצרים... ונשמע וימס לבבנו... כי ד' אלוקיכם הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת", אבל לא אמרה מה יש בחלל, והשתמע מדבריה שח"ו יש שם כוחות אחרים, ומ"ר אמר: "כי הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" (דברים ד') – ד' מלך גם בחלל, ואת זה ציטט יהושע בתגובה לדברי רחב.

- תפילה זו היא הודיה על ההווה, וכעת עמ"י מכירים במלכות ד' אף שהגויים לא מכירים בכך, ובהמשך, ב"על נקוה", מבקשים על העתיד – שגם הגויים יכירו במלכות ד'.

על כן נקווה

באור פשט המילים :

על כן – כיוון שאנו מכירים שד' אחד ואין עוד בלתו, לכן :

נקווה לך ד' אלוהינו – למרות שלא מגיע לנו, בכ"ז אנו מאמינים ומקווים :

לראות מהרה בתפארת עזך – לחזות בביאת המשיח ובגאולה שלמה, ובכל העולם יראו עוזך.

להעביר גילולים מן הארץ – הערכים שנדמו חשובים יתגלו כהבל ויעלמו.

והאלילים כרות יכרתון – רש"י: לשי' אל, כלא הוא חשוב, בע"ז לא שווה כלום.

לתקן עולם – שכל באי עולם יכירו במלכות ד'.

וכל בני בשר – גם הגויים, לא רק עמ"י, יכירו במלכות ד'.

להפנות אליך כל רשעי ארץ – גם הרשעים יכירו בד' ובמלכותו, וכבר לא היו רשעים.

תשבע כל לשון – כל אומה ולשון.

ולכבוד שמך יקר יתנו – את הכבוד והחשיבות האמתיים ייחסו לד', שהוא מלך הכבוד.

ויקבלו כולם את עול מלכותך – עול מלכות שמים.

ותמוך עליהם מהרה לעולם ועד – מלכות ד' תמשך לנצח.

כי המלכות שלך היא – עד הגאולה האנשים חשבו שהם פועלים בכוחות עצמם, ואז יכירו שד' ממליך מלכים והכל מכוחו.

ככתוב – בשמות בסוף שירת הים: ד' ימלוך לעולם ועד.

ונאמר – בזכריה לעתיד לבוא: "והיה ד' למלך... ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד".

על כן נקווה – הרחבה

מסופר בגמרא על רבי מאיר, שגרו לידי בריונים שכל הזמן הציקו לו וציערו אותו, עד שלא יכל יותר לסבול להתפלל שימותו, אמרה לו אשתו ברוריה (אפשר להרחיב ידענותה ולמדנותה): מהי הסיבה שאתה מתפלל עליהם שימותו והרי כתוב: " יתמו חטאים... ורשעים עוד אינם" – האם כתוב חוטאים? כתוב חטאים, ובסוף הפסוק מפורש: "ורשעים עוד אינם" - כיון שלא יהיו חטאים ממילא לי יהיו רשעים, הרשעים יהפכו לצדיקים. אם כן, התפלל עליהם שיחזרו בתשובה, וממילא לא יהיו רשעים ולא יציקו. ואכן ר' מאיר התפלל עליהם שישובו בתשובה, והם הפכו לצדיקים, וכמובן כבר לא ציערוהו.

הקב"ה מבטיח לעמ"י לעתיד לבוא נקמה בגויים (למדנו פרק קמ"ט "הללוקה שירו לד' שיר חדש... לעשות נקמה בגויים תוכחות בלאומים...") ועמ"י מבקשים דבר יותר טוב: שהגויים לא ימותו, אלא יפסיקו להיות רשעים ויתחילו להאמין בד': "להעביר גילולים... והאלילים כרות יכרתון" – שהע"ז והעברות יעלמו, ואילו הרשעים – "להפנות אליך כל רשעי ארץ", וברגע שיפנו אליך וכירו בד', ממילא יהיו עוד רשעים. וכך מתפללים בראש השנה (שתפילת עלינו לשבח משובצת בה במוסף, ב"מלכויות"): "תן פחדך על כל מעשיך... ושתחוו לפניך כל הברואים... וידע כל פעול כי אתה פעלתו" וכו'.

בחלק הראשון – עלינו לשבח – אנו מודים לד' שלא עשנו כמו הגויים והבדילנו מן הטועים.

בחלק השני – על כן – אנו מבקשים שכל בני האדם יהיו כמונו ויזכו להכיר במלכות ד'.

איזו גבורת נפש היא זו! להיות מדוכא ומושפל ונרדף ע"י הגויים. ובמקום לבקש שד' ינקום בהם ויהרגם – לדאוג לרודפים ולנפשם ולבקש הד' שיקרב אותם, ושגם הם יזכו להכיר באמת ולחסות תחת כנפי ד' כפי שאנו זכינו.

- כיום רק בשמים ניתן להכיר בברור במלכות ד' (ושכינת עוזו בגובהי מרומים) ואנו מבקשים לעתיד לבוא: "**לראות מהרה בתפארת עזך**" – שעוזך יהיה ע"פ כל הבריאה ולא רק בשמים, וכולם יראו שד' הוא המלך.

- **גילולים** – אלו ערכים שנראו חשובים, כוחות שחשבו שיש בהם תוכן ודברים אחרים סגדו להם. מתאים ל: ריק.

אלילים לשי' אל (רש"י), רואים שהם כלום, מתאים להבל.

עלינו לשבח

מי תקן תפילה זו? מתי?
 תוכן התפילה:
 "אדון הכל" – לשון _____, _____

אומות העולם	ישראל
הבל - ריק -	"מלך מלכי המלכים" -

"שלא עשנו כגויי הארצות
 "ולא . . . כמשפחות האדמה"
 "ויגורלנו ככל המונס"
 "משתחויים" / "כורעים"

"שכינת עוזו בגובהי מרומים" – _____
 "כי ה' הוא האלוקים בשמים ממעל" – _____
 "ועל הארץ מתחת" – _____
 "אין עוד" – מה ההדגשה (לעומת דברי רחב)? _____

על כן נקווה

תוכן התפילה:
 "לראות מהרה בתפארת עוזך" - _____
 "גילולים" - _____
 "אלילים" – רש"י: לשון _____ כ _____ הוא חשוב
 איך אנו מבקשים מה' שינקם מן הגויים? מדוע?
 "וכל בני בשר" – _____ "כל רשעי ארץ" – _____
 "כי לך תכרע כל ברך" – לשון _____,
 "תשבע כל לשון" – _____
 "ויקבלו כולם את עול מלכותך" – _____ "ותמלוך . . . לעולם ועד" – _____
 "כי המלכות שלך היא" – _____

עלינו לשבח

מי תקן תפילה זו? מתי? הושע בו נון כשנפלה חומת יריחו
 תוכן התפילה: שפלות הגויים וגדולת ישראל המאמינה בה'
 "אדון הכל" – לשון אדנות, הכל שלו וככל הבריאה פועלת מכוחו

ישראל	אומות העולם
קיומם תלוי בה' ובתורתו	קיומם תלוי בארצם
נפרע מעט כדי שלא יכלו	ה' נפרע מהם ה
יודעים שמקור הכח של הכל הוא מה'	רואים בכוחות שבבריאה כח עליון
גם עבדים לה' וגם מתבטלים לפניו	מתבטלים לפני האלילים
"מלך מלכי המלכים" - יש כוחות בבריאה אך הם שואבים את כוחם מה' - שמולך על כולם.	הבל - ע"ז מעץ ואבן שאין בהם ממש ריק - למראית עין יש בהם ממשובאמת אין להם כח עצמי, כמו: שמש ירח וכוכבים.

"שלא עשנו כגויי הארצות
 "ולא . . . כמשפחות האדמה"
 "ויגורלנו ככל המונס"
 "משתחויים" / "כורעים"

"שכינת עוזו בגובהי מרומים" – מלכות ה' נכרת בברור רק בשמים
 "כי ה' הוא האלוקים בשמים ממעל" – שם שורה שכינתו
 "ועל הארץ מתחת" – שלטונו פרוש גם על הארץ
 "אין עוד" – מה ההדגשה (לעומת דברי רחב)? הקב"ה כת יחיד גם בחלל

על כן נקווה

תוכן התפילה: התגלות מלכות ה' בשלמות לעתיד לבוא
 "לראות מהרה בתפארת עוזך" - מלכות ה' תהיה נכרת בכל הולם
 "גילולים" - הע"ז והערכים שנראו חשובים יתקלו כהבל ויעלמו
 "אלילים" – רש"י: לשון זול, כ לא הוא חשוב
 איך אנו מבקשים מה' שינקם מן הגויים? מדוע? להעביר גילולים, יתמו חטאים ולא חוטאים
 "וכל בני בשר" – כל בני האדם "כל רשעי ארץ" – גם הרשעים יכירו בה'
 "כי לך תכרע כל ברך" – לשון כרעה, גם הגויים יהיו עבדים לה'
 "תשבע כל לשון" – כל אומה ולשון
 "ויקבלו כולם את עול מלכותך" – עול מלכות שמים, "ותמלוך . . . לעולם ועד" – לנצח
 "כי המלכות שלך היא" – הגויים יבינו שה' הוא הנותן כח לבריאה ולכוחות הקיימים בה.